

ИЗМЕЂУ ЧИНОВА

ARETÉ

www.aret.rs

Збирка
Areté

Главна и одговорна уредница
Нина Гуглета

Наслов оријинала
Virginia Woolf
BETWEEN THE ACTS

Превод
Славица Стојановић

Лектура
Ирина Вујичић

Коректура
Ивана Томић

Графичко обликовање
Јана Вуковић

Штампарија
Artprint, Нови Сад

Тираж
1000 примерака

Издавач
Areté, Београд

ИЗМЕЂУ ЧИНОВА

роман

Вирџинија Вулф

Превод

Славица Стојановић

Напомена Леонарда Вулфа

Рукопис ове књиге био је завршен, али није био коначно ревидиран за штампу у време смрти Вирџиније Вулф. Верујем да не би вршила некакве веће или материјалне измене, иако би пре коначног одобрења вероватно направила доста ситних исправки или ревизија.

Била је летња ноћ и разговарало се, у великој соби с прозорима отвореним ка башти, о септичкој јами. Општина је обећала да ће довести воду у село, али није испунила обећање.

Гђа Хејнс, супруга сеоског племића, гусколика жена са очима исколаним као да виде у јарку нешто што би она халапљиво прогутала, рече извештачено: „Каква тема за разговор у овакву ноћ!”

Онда настаде ћутање; мукала је крава и то је наведе да каже како је чудно, као дете се никада није плашила краве, само коња. Ипак јој је, малом детету у колицима, велики запрежни коњ пројурио на центиметар испред лица. Њена породица, рекла је старцу у фотељи, већ вековима живи близу Лискарда. Хумке на гробљу су доказ.

Напољу је зацвркулала птица. „Славуј?“, питала је гђа Хејнс. Не, славуји не иду тако високо на север. То је дневна птица, цвркуће над дневном сочном масом, над црвима, пужевима, зрневљем, чак и у сну.

Старац у фотељи – г. Оливер из Индијске цивилне службе, у пензији – рекао је да је положај који су одабрали за септичку јаму, ако је добро чуо, на римском друму. Из авиона, рекао је, још увек се могу видети, као јасни белези, ожиљци од Британаца, Римљана и од елизабетанске племићке куће; и од плуга, кад

се орало брдо да се посеје жито у време Наполеонових ратова.

„Али ви се не сећате...”, отпочела је гђа Хејнс. Не, тога не. Он се још сећа и баш се спремао да им каже чега, кад се споља чу неки звук и уђе Иза, његова снаха, с косом везаном у кикице; имала је пењоар са избледелим пауновима. Ушла је као лабуд који плива својим путем; па је устукнула и зауставила се, изненађена што је ту нашла људе и упаљена светла. Седела је са својим синчићем коме није било добро, извинила се. О чему су говорили?

„Расправа о септичкој јами”, рече г. Оливер.

„Каква тема за разговор у овакву ноћ!”, поново је узвикнула гђа Хејнс.

Шта је он рекао о септичкој јами; или пак о било чему, питала се Иза, нагињући главу ка сеоском племићу, Руперту Хејнсу. Срела га је на добротворној забави; и на партији тениса. Додао јој је шољицу и рекет – то је било све. Али је на његовом опустошеном лицу увек осећала мистерију; а у његовом ћутању страст. То је осећала на партији тениса и на добротворној забави. Сад је то осетила по трећи пут, можда само мало јаче.

„Сећам се”, упао је старац, „моја мајка...” Сећао се своје мајке како је била веома крупна; да је кутију за чај држала под кључем; па ипак баш у овој соби дала му је Бајрона. Има више од шездесет година, рекао им је, да му је мајка дала Бајронова дела баш у овој соби. Застао је.

„Походи у лепоти слична ноћи”, цитирао је.

И опет:

„Не, ми нећемо лутати више у касној ноћи, ти и ја.”

Иза диже главу. Речи су направиле два прстена, савршена прстена, која су их понела, њу и Хејнса, као два лабуда низ воду. Али његове снежнобеле груди биле су окружене гужвом воденог сочива; и она исто,

била је упетљана паучином око стопала, својим мужем, берзанским посредником. Седела је на свом трношцу клатећи се, са обешеним кикицама и телом као ваљак, у избледелом пењоару.

Гђа Хејнс била је свесна емоције која је кружила међу њима не укључујући њу. Чекала је као што се сачека да замре напон оргуља па да се изађе из цркве. У ауту, на повратку кући у црвену вилу у кукурузишту она ће то разбити, као кад дрозд лептиру искљује крила. Дозволивши да протекне десет секунди, устала је, застала, а затим, као да је чула да је задњи напон одумро, пружи руку гђи Џајлса Оливера.

Али је Иза, која је требало да се дигне истог тренутка када се дигла гђа Хејнс, и даље седела. Гђа Хејнс пијила је у њу својим гусколиким очима халапљиво гутајући: „Молим вас гђо Џајлса Оливера, будите љубазни да приметите да постојим...”, што је ова морала да уради дижући се коначно са столице, у свом избледелом пењоару, с кикицама које су висиле низ оба рамена.

Поинц Хол је на светлости раног летњег јутра изгледао као кућа средње величине. Није спадао међу куће које се помињу у водичима. Био је превише породичан. Али је та беличаста кућа са сивим кровом и с крилима истуреним под правим углом, која је, нажалост, лежала ниско на ливади, док је обала горе имала руб дрвећа па се дим ковитлао све до гнезда врана, била пожељна за живот. Возећи се поред ње, људи су говорили међу собом: „Питама се да ли ће ово икад доћи у продају?” А шоферу: „Ко ту живи?”

Шофер није знао. Оливерови, који су купили кућу пре нешто више од једног века, нису имали везе с

Веринговима, Елвијевима, Манеринговима или Бернетовима, старим породицама које су међу собом склапале бракове и у смрти лежале испреплетане, као корен бршљана, уз гробљански зид.

Тек нешто преко сто двадесет година Оливери су били овде. Кад се пење главним степеништем – постојало је још једно, са задње стране, просте мердевине за послугу – ту је још увек стајао портрет. Дугачак жут брокат видео се напола пута увис; а кад се стигне до врха, видело се мало напудерисано лице, велика фризура обавијена бисерима; некаква преткиња. Шест или седам спаваћих соба у које се улазило из ходника. Собар је био војник; оженио се госпођином служавком; и под стакленом кутијом стајао је сат који је зауставио зрно на пољу код Ватерлоа.

Било је рано јутро. По трави је била роса. Црквени сат откуцао је осам пута. Госпођа Свидин повукла је завесу у својој соби – слаб бели циц који је споља давао прозору тако допадљив изглед својим зеленим первазом. Са засуном у старим рукама, пошто је трзајем отворила прозор, стајала је: стара удата Оливерова сестра, удовица. Увек је мислила да заснује сопствени дом, можда у Кенсингтону, можда код Кјуа, да би тако уживала благодети башта. Али остала је и даље, преко целог лета, а када је зима излучила своју влагу по зидовима и загушила капке мртвим лишћем, рекла је: „Барте, зашто су изградили кућу у рупи, окренуту на север?” Њен брат рече: „Очигледно, да се спасу од природе. Зар им није требало четири коња да повуку породична кола кроз блато?” Онда јој је испричао чувену причу о великој зими у осамнаестом веку, када је целих месец дана прозор био затрпан снегом. И пало дрвеће. Тако се сваке године кад дође зима гђа Свидин повлачила у Хејстингс.

Али сада је било лето. Будиле су је птице. Како су певале нападајући зору као што мноштво малих хориста напада на сладолед-торту! Приморана да слуша, опружила се ради свог омиљеног штива – Преглед историје – и проводила је сате између три и пет мислећи на шуме рододендрона на Пикадилију; када је цели континент, сазнала је, не као сада подељен каналом, био једно; настањен, сазнала је, чудовиштима с телом слона, вратом фоке, која су се помањала, надимала, полако вијугала и, претпостављала је, лајала; игуанодонт, мамут и мастодонт, од кога по свој прилици, мислила је трзајем отворивши прозор, ми потичемо.

Требало јој је пет секунди стварног времена, духовног времена можда још толико, да разликује саму Грејс, с плавим порцеланом на послужавнику, од чудовишта прекривеног уштављеном кожом што је роктало и спремао се, кад су се отворила врата, да разори цело дрво у зеленој запарној исконској шикари. Природно, скочила је кад је Грејс спустила послужавник и рекла: „Добро јутро, госпођо.” Бакнута, помислила је Грејс кад је осетила на свом лицу подвојени поглед који је видео пола животињу у баруштини, пола служавку у шареној хаљини и белој кецељи.

„Како певају ове птице!”, рече гђа Свидин насумице. Прозор је сад био отворен; птице су заиста певале. Љубазни дрозд скакутао је преко травњака са смотуљком ружичасте гуме склупчаним у кљуну. Изазвана тим призором да настави своју маштовиту реконструкцију прошлости, гђа Свидин је застала; била је склона да прошири границе тренутка летом у прошлост или будућност; или постранце, дуж ходника и алеја; али сетила се своје мајке – своје мајке како је баш у тој соби прекорева: „Не зевај, Луси, или ће ветар да промени...” Како ју је често прекоревала мајка баш

у овој соби – „али у много другачијем свету”, као што би је подсетио њен брат. Тако је села за јутарњи чај, као било која дама са истуреним носем, мршавим образима, прстеном на руци са уобичајеним украсима доста похабане али отмене старице, у шта се у њеном случају рачунао и златан крст на грудима.

После доручка дадиље су гурале по заравни дечја колица; и док су гурале, разговарале су – нису уобличавале зрна информација или једна другој предавале идеје, него су речи котрљале по језику као бомбоне; а ове су, кад се истање до провидности, испуштале ружи-часто, зелено и слатко. Јутрос је то слатко било: „Како га је кувар изрибао због шпаргли; како сам, кад је позвонила, рекла: ала је слатак костим и лепо се слаже с блузом”; а то је водило на нешто о неком типу док су шетале терасом котрљајући бомбоне, гурајући колица. Штета што је човек који је саградио Поинџ Хол кућу бацио у рупу, кад се иза баштице с цвећем и повртњака протеже она узвисина. Природа је дала место за кућу; човек је себи сазидао кућу у рупи. Природа је дала широки травњак седамсто метара дугачак и висок до изненадног потонућа у вештачки рибњак. Тераса је била довољно широка да пљоштимице прими целу сенку великог дрвета. Ту би могао да шеташ и шеташ у сенци дрвећа. Два-три расла су једно близу другог, затим је ту био јаз. Корење је расцепило травњак и међу жилама били су зелени водопади и јастуци траве на којима су у пролеће расле љубичасте, а лети дивље цикламе.

Ејми је нешто рекла о неком типу кад се Мејбл, с руком на колицима, оштро окрете прогутавши своју бомбону. „Доста зановећања”, рече оштро. „Ајде, Џорџе.”

Дечачић је заостао и рио по трави. Беба Каро прогурала је шаку испод покривача и длакави меда одле-тео је преко ивице. Ејми је морала да се сагне. Џорџ је копао. Цвеће је пуштало боју на угловима клица. Кидала се опна за опном. Пуштало је мекожудо, пламса-во светло под опном од сомота; пунило је светлошћу дупље иза очију. Сва та унутрашња тама постала је дворана мириса лишћа, мириса земље, жуте светлос-ти. А изнад цвета је било дрво; трава, цвет и дрво били су потпуни. На коленима ријући по земљи, сматрао је да је цвет целина. А онда режање и топли дах и буји-ца чекињасте сиве длаке пројури између њега и цвета. Он поскочи преврнувши се у страху, и виде како према њему долази шиљато чудовиште без очију крећући се на ногама, витлајући рукама.

„Добро јутро, господине”, тресну о њега шупљи глас из папирног кљуна.

Старац је искочио на њега из скровишта иза дрвета.

„Реци добро јутро, Џорџ; реци: ‘Добро јутро, деда’”, терала га је Мејбл гурајући га према човеку. Али Џорџ је стајао зијајући. Онда г. Оливер згужва новине које је био савио као кљун и појави се лично. Веома висок ста-рац, са светлуцавим очима, збораним образима и без длаке на глави. Окрете се.

„К нози!”, продрао се, „к нози, животињо једна!” И Џорџ се окренуо; и дадиље које су држале крзненог меду су се окренуле; сви су се окренули да виде Зораба, авганистанског хрта како витла и цилита се по цвећу.

„К нози!”, драо се старац као да командује пуку. То је било импресивно дадиљама, начин на који старо момче његове доби може још да се дере и да такву звер натера да га слуша. Вратио се авганистански хрт прилазећи извињавајуће. И чим се згурио уз старчеву ногу, узица му је брзо навучена преко огрлице; омча коју је стари Оливер увек носио са собом.

„Дивља звери... неваљала звери,” гунђао је сагињући се. Џорџ је гледао само у пса. Длакави бокови усисавали су се унутра и напоље; каплица паре била је на ноздрвама. Он бризну у плач.

Стари Оливер се подиже, набрекних вена, зацрвених образа; био је љут. Мала игра с новинама није успела. Дечак је био цмиздравац. Он климну и оде гледећи згужване новине и мумлајући док је покушавао да нађе свој ред у ступцу: „Цмиздравац – цмиздравац.” Али ветрић одува велики лист новина, и он преко ивице виде пејзаж – непрекидна поља, пустару и шуме. Уоквирени, постали су слика. Да је сликар, овде би поставио ногаре, где природа испругана дрвећем изгледа као слика. Онда је поветарац стао.

„Г. Даладије”, читао је када је нашао где је стао у ступцу, „успео је у учвршћивању франка...”

Гђа Џајлс Оливера провлачила је чешаљ кроз густе чворове у коси коју, пошто је овоме придавала пуну пажњу, никада није шишала или подсецала; подигла је тешку изрезбарену сребрну четку која је била венчани дар и коју је користила да импресионира собарице у хотелима. Подигла ју је и стала испред троделног огледала, тако је могла да види три одвојене верзије свог доста тешког, али лепог лица; и још, изван огледала, узану траку терасе, травњак и врхове дрвећа.

У огледалу, у својим очима, она виде оно што је осетила синоћ према опустошеном, ћутљивом, романтичном сеоском племићу. „Заљубљеност” била јој је у очима. Али је споља, на умиваонику, на тоалетном столу, међу сребрним кутијама и четкицама за зубе, била друга љубав; љубав према мужу, берзанском

посреднику – „оцу моје деце”, додала је склизнувши у клише који јој је машта пригодно додала. Унутрашња љубав била је у очима, спољашња на тоалетном столу. Али које је било то осећање што се сад комешало у њој када је преко огледала, напољу, видела да преко травњака долазе дечја колица; две дадиље и дечачић Џорџ који заостаје за њима?

Куцнула је у прозор изрезбареном четком. Били су предалеко да чују. Жамор дрвећа био им је у ушима; цвркулт птица; обузели су их други догађаји баштенског живота, нечујни, њој у соби невидљиви. Изоловано на зеленом острву, ограђено висабабама, застрто прекривачем од набране свиле, невино острво пловило је испод њеног прозора. Само је Џорџ заостајао.

Вратила се својим очима у огледалу. „Заљубљеност”, мора да је то; пошто је присуство његовог тела синоћ у соби могло толико да је узбуди; кад су речи које је он рекао пружајући јој шољу чаја, додајући јој тениски рекет, толико могле да се приме за извесну тачку у њој; па су лежале између њих као жица зујећи, заплићући, подрхтавајући – тапкала је наслепу у дубинама огледала за речима које би одговарале немерљиво кратким дрхтајима авионског пропелера што је једанпут видела у зору у Кројдону. Све је брже, брже, брже зврјало, звиждало, зујало, док сва крилца нису постала једно, и авион лебдео све даље...

„Где не знамо, куд не идемо, нит’ знамо, нит’ мари-мо”, певушила је. „Летећи, хрлећи кроз амбијент, кроз усијани тих летњи...”

С тим се слагало „зрак”. Спустила је четку. Подигла је телефонску слушалицу.

„Три, четири, осам, Пајкоум?”, рекла је.

„Овде гђа Оливер... Какву рибу имате данас? Бакар-лар? Ражу? Табињу? Лист?”